

Probouzení při druhém člověku

V době svého zápasu o utváření anthroposofického společenství, po požáru prvního Goetheana, před Vánočním sjezdem r. 1923, mluvil R. Steiner o tom, že setkání lidí je možné na základě probouzení jednoho člověka skrze duchovně-duševní stránku druhého člověka. Po jeho smrti se ukázalo, že tento výrok byl chápán jen málo nebo ještě vůbec nebyl chápán. V následující kapitole se pokusíme nalézt cestu k možnosti vnímat duchovně-duševní stránku druhého člověka.

Druhého člověka zprvu potkáváme jako fyzický jev v našem světě vnímání. K tomu, abychom vešli do světa vjemů, do bdělého denního vědomí, probouzíme se ze světa spánku, ze snů. V tomto světě snů jsme plně izolovaní: každý sní sám za sebe. V bdění jsme ve společenštějším světě vjemů a myšlenek, pojmů a idejí. Náš denní svět sestává ze světa poznání, který je nám společný, ale také z individuálního cítění a chtění, které nemáme společné, a často nám také zabarvují nebo zakalují život poznání.

Sledujeme-li společné prvky ve světě bdění - myšlení a vnímání, postřehneme, že nepocházejí ze světa bdění. Myšlení a vnímání konstituují tento svět bdění jako smyslový svět a myšlenkový svět, ale jako prvky poznání pocházejí ze světa, který se nachází *nad* světem bdění. Právě proto jsou dobře poznatelné. Svět nad světem bdění ční do světa všedního vědomí a projevuje se jako schopnost tvořit pojmy, schopnost vnímat. Ale tento svět není prožíván bdělým vědomím, které sestává z produktů světa nad bdělým světem, nejbližšího nadsmyslového světa, který hraničí s bdělým vědomím.

To, co přichází v bdělém vědomí k vědomí - všechno, co ve smyslovém světě nalzáme a v něm promýšlíme, tedy společný prvek poznání, má *charakter slova*, a také to, co

promýšlíme, je *slovo*. Náš svět je svět logu: tak se dříve tato skutečnost vyjadřovala. Mluvené slovo je pouze nejkrajnějším vnějším znakem tohoto slovního charakteru. Za slovy stojí vždy bezeslovné porozumění, *to* slovo; neboť jen slovo, jemuž jsme porozuměli, je pro nás slovem. Vlastní realita světa slova nebo světa logu se projevuje *mezi* slovy: větě rozumíme tak, že zahladíme slova, jedno po druhém, nelpíme na slovu; podobně jako dítě při čtení nesmí zůstat lpět na písmenech, hláskách.

Člověk je slovně nadán a to je také nejvýznamnější skutečností, pokud jde o spatření jeho duchovně-duševní podstaty. Schopnost tvorby hlásek, tvoření slov je vázána na přítomnost Já. Jen bytosti nadané přítomností Já vydávají *hlásky*, tj. *konturované* tóny. Ale také gesta, mimika, ukazování, pohlédnutí jako výraz, mohou pocházet jen od bytosti Já: to všechno je řeč. Celý člověk je řeč, výraz. Pokud je jeho projev záměrný, mluví *on*.

Pozorující nejprve vnímá to, co říká jeho bližní, tedy obsahy. Může zaměřit pozornost také na děj, skutečnost *mluvení*. *Mluvení* není smyslový děj. To, co vnímáme smyslově, tj. smyslovými orgány, smyslem pro hlásky, pro myšlenky (hlásky, myšlenky), to jsou produkty duševní činnosti, která vychází od *mluvícího*. Nazírat tuto duševní činnost, která působí za projevující se řečí (což je míněno v širokém smyslu), je prvním krokem k postřehnutí svébytného mluvícího člověka. To, co z něj zprvu vnímáme, je jeho orgán pro mluvu, něco jako „reproduktor“. Dříve než řečový organismus utvoří hlásku, uvádí se do pohybu duševní oblast, aby uskutečnila „záměr“, který pojal mluvící člověk *před* mluvením.

Poznávání duševní činnosti člověka

To, co se odehrává jako duševní činnost za projevujícím se vyjadřováním a to, co způsobuje a co do něj vstupuje, je duševno druhého člověka. To *existuje* pouze v činnosti a uděláme dobře, když se podíváme na povahu poznávacích a vyjadřovacích úkonů, neboť ta ostatní hnutí duševna nepatří do společné, ale do privátní oblasti, patří do zóny bytosti ega, do zóny, v níž jsme navzájem odděleni. Poznávající a vyjadřující se duše nežije v pocitujícím těle (astrálním těle), ale žije ve *svobodné* části pocitovosti (astrality) a používá svobodnou část vitality. Můžeme tak zjistit, že *tato* duševnost je ve zvýšené míře *slovnosná*. To, z čeho pocházejí slova, musí být „logopodobné“ (spřízněno s Logem) jako samotná slova.

Postřehnutí této duševní činnosti, která probíhá před mluvením, vede následně k jejímu pramenu, k pravému *Ty*, k tomu, kdo mluví v druhém člověku. Může ho však vnímat pouze *ten, jenž mluví v nás*. Když si tento mluvící v nás všimne mluvícího v tom druhém, *stane se* tím, jenž v nás mluví: teprve v činnosti. Oba mluvící jsou ve světě, který je, podobně jako bdělý svět, pro ně společný; je totiž prost oddělujících prvků. Mluvící je mnohem více slovem, výpovědí, nežli prostředkující duševní činností, mluvící sestává z jediné veliké intuice, kterou je právě lidská bytost. Skrze tuto „výpověď“ opět poznáváme člověka: schrány, oděv, to, co je vnější, se mohou s časem a okolnostmi měnit a ve smrti odpadají zcela. Prostřednictvím čeho lze poznat zemřelého? On je plně výpovědí, on *je* výpovědí. Člověk je bytost-Logos.

Já a Ty

V tomto smyslu je ten druhý nositelem naší vlastní bytosti. Moje vyšší, pravá bytost se probudí, *stane se* pravou bytostí tím, že postřehnu mluvícího ducha v druhém člověku. Ty a já: můžeme vést vyšší rozhovor beze slov, v bezprostředním porozumění, pro něž jsou slova ukazateli na cestě, pomůckami. Kdyby bezprostřední porozumění nebylo možné, slova by byla zbytečná. I slovům rozumíme beze slov. Slova jsou znaky k porozumění, z porozumění. Ty a já: my *jsme* rozhovor. Tento rozhovor je „více osvěžující než světlo“, je to spřádající slovo-světlo, které přechází mezi mluvícími sem a tam, je to základ nového lidského společenství. Dříve byl tento základ v božském slovu; dnes je jím vyšší lidské slovo, sám člověk ve svém charakteru slova. Skutečnou úlohou duchovního školení je tvořit tohoto člověka prostřednictvím ponenáhlu získávané schopnosti nechat padnout to, co nás odděluje. Proto se dá chápat jako hluboká pravda, když Rudolf Steiner říká: „Je nutné si vydobýt porozumění pro to, čím má být anthroposofie v Anthroposofické společnosti: má být duchovní cestou. Bude-li duchovní cestou, pak dojde také k utváření společenství.“

Intermezzo X

Osamělost je v nás. Není žádnou okolností, nedá se odstranit vnějšími opatřeními. Je jednou z nejsilnějších hybných sil v nás, které jsou nám v životě dány. Žene nás k druhému člověku. Je to drahocennost, drahé negativum, podobně jako jsou nevědění a neporozumění: jsou-li vědomě prožívány, pak jsou nebeskými branami, jež se nám otevírají pro další krok, který máme učinit. Osamělost bychom neměli lacino promarnit, neměli bychom ji utratit za náhradní řešení „pospolitosti“. Také není možné obejít ji hlukem. Její mlčení v sobě můžeme přehlušit, ale nezbavíme se jí. A dokud je v nás, nemůžeme být pospolu: v každé společnosti zůstaneme sami.

Samota je jen ve mně samém: tam ji je třeba přemoci. Je to otázka vědomí, která není dialekticky řešitelná; jejím řešením je vnitřní proměna, a její vědomé dosažení znamená cestu školení.

Georg Kühlewind